

LIVIYADA XALQARO TURIZM RIVOJLANISHINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI

Usanova Muxlisa

Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti Sharq sivilizatsiyasi

va tarix fakulteti antropologiya va etnologiya yo'nalishi 2-bosqich talabasi

muxlisausanova03@gmail.com

Annotatsiya. Maqola Liviya davlati, iqtisodiy ko'rsatkichlari va YAIM dagi turizm, transport va aloqa tizimi ulushini o'rganishga bag'ishlangan. Maqolada Liviya yalpi ichki mahsulotining yillik ko'rsatkichlari, turizmdan tushgan ulushlarning 5 yillik statistikasi va Liviya foydalaniladigan transportlar haqida ma'lumotlar keltirilgan.

Kalit so'zlar: Liviya, iqtisodiy ko'rsatkichlari, turizm, turizm balansi, diqqatga sazovor joylari, transporti.

Annotation. The article is devoted to the study of the Libyan state, its economic indicators and the share of tourism, transport and communication system in GDP. The article presents the annual indicators of Libya's gross domestic product, 5-year statistics of the shares of tourism, and information about the means of transport used in Libya.

Key words: Libya, economic indicators, tourism, tourism balance, attractions, transport.

Аннотация:Статья посвящена изучению ливийского государства, его экономических показателей и доли туризма, транспортно-коммуникационной системы в ВВП. В статье представлены годовые показатели валового внутреннего продукта Ливии, 5-летняя статистика доли туризма, а также информация о транспортных средствах, используемых в Ливии.

Ключевые слова:Ливия, экономические показатели, туризм, туристический баланс, достопримечательности, транспорт.

Kirish:Liviya Shimoliy Afrikada joylashgan davlat bo'lib, mamlakatning katta qismi Sahroi Kabir cho'lida joylashgan. aholisining katta qismi qirg'oq bo'ylab va uning bevosita ichki qismida to'plangan. Aholisi 7 252 573 kishi ,maydoni 1 759 540 kv. km, Buyuk Britaniyadan 7,3 marta kata. Quruqlik chegaralari: Misr, Sudan, Chad, Niger, Jazoir, Tunis. 2022-yilda Liviya yalpi ichki mahsuloti 45,75 milliard dollargacha ko'tarildi (joriy AQSh dollari narxlarida).

Mavzuga oid adabiyotlar sharhi

2012-yil 30-oktabrda doktor Ali Zidan tomonidan taklif qilingan yangi o'tish davri kabineti tarkibiga ikki ayol: turizm vaziri Ikrom Imom va ijtimoiy ishlar vaziri Kamila Almazini kiradi. Liviya turizmni boshqarish uchun ayol vazir tayinlanishini olqishlaydi [1].

Liviya poytaxti Tripolining eng asosiy xususiyati bu Qizil qal'a, Assaraya al - Hamra bo'lib , u ilgari dengiz bo'lgan narsaga qaraydigan shimoliy burun ustida joylashgan - avtomagistral va 500 m (1640 fut) qayta tiklangan er endi ikkalasini ajratib turadi. Katta inshoot umumiy maydoni taxminan 13 000 kv.m (140 000 sq fut) bo'lgan asrlar davomida qurilgan hovlilar , xiyobonlar va uylarning labirintini o'z ichiga oladi. Ichkarida barcha shaharning dalillari mavjud (va shunday qilib qal'as) hukmron partiyalar: turklar, Karamanlis, ispanlar, Malta ritsarlari, italiyaliklar va boshqa bir qancha odamlar uning san'ati va me'morchiligida o'z borligini qoldirgan.

Jamahiriya muzeyiga kirish Yashil maydonda, qal'a yonida joylashgan. Bu inshootlar bilan maslahatlashgan holda qurilgan YUNESKO juda katta xarajat , va ichida eksponatlar xronologik qo'ydi, tarixdan oldingi va inqilob bilan yakunlanadi. Eng ta'sirli qismlar - O'rta er

ILM FAN YANGILIKLARI KONFERENSIYASI

30-MAY

ANDIJON, 2024

dengizidagi eng yaxshi saqlanib qolgan kolleksiyalardan birini tashkil etuvchi klassik antik davrga oid mozaikalar, haykallar va artefaktlardir [2]

PhD Candidate O'zining The basic constituents of tourism in Libya nomli maqolasida Turli darajadagi yaxshi rivojlangan institutsional asosga ega turizmni rejalashtirish va rivojlantirish organlari (federal, viloyat va mahalliy) turistik bozor talabini qondirish uchun mavjud resurslarni boshqarish talab etiladi. To'liq ta'minlangan marketing bo'limni malakali mutaxassislar bilan ta'minlash mamlakat uchun o'z aktivlarini sayyohlik bozoriga joriy etishning eng muhim ehtiyojidir sayohat savdosi. Natijada, Liviya sayyohlik korxonalarining ko'pchiligida yo'qligi sababli marketing rejalarini shakllantirish mavjud emas. Ekspertiza, marketing faoliyatini muvofiqlashtirish uchun zarur bo'ldi. mamlakatda turizmni barqaror rivojlantirish va jadallashtirish maqsadida foydalanish. Turizmni jadal rivojlantirishga erishish uchun quyidagi asosiy omillar va ustuvorliklarni hisobga olish kerak [3].

Tadqiqot metodologiyasi

Maqolada tadqiqotning nazariy va empirik usullaridan foydalandik. Maqolada so'nggitadqiqot nashrlari tahlili berilgan, olingan natijalar statistik ma'lumotlar bilan taqqoslangan, so'rov natijalari asosida olingan amaliy tavsiyalar berilgan.

Muallif metodologiyasida tizimli yondashuv, kuzatish, taqqoslash, mavhumlashtirish, ideallashtirish va guruhlash usullari qo'llanilgan. Tadqiqot natijalarini vizualizatsiya qilish uchun grafik usulidan foydalanilgan.

1-jadval.

Livia YAIM ko'rsatkichlari .¹

Indeks	Ma'nosi	Davr
YaIM hajmi	45,75 milliard dollar	2022
YaIMning yillik o'sish sur'ati	-12,1 %	2022
Aholi jon boshiga YaIM	8151 AQSh dollari	2022
Yil davomida inflyatsiya darajasi	2,1 %	Iyul 2023 yil
Stavka foizi	3 %	avgust 2023 yil
Ishsizlik darajasi	20,7 %	2022
Savdo balansi	19135 LYD million 3,919 milliard dollar	2022

¹ <https://take-profit.org/statistics/countries/libya/>

Ishsizlik darajasi	20,7 %	2022
--------------------	--------	------

2021-yilda bu ko'rsatkich qiymati 39,80 milliard dollarni tashkil etdi, ya'ni o'tgan yilga nisbatan o'sish +5,95 milliard dollarni (+14,96 foiz) tashkil etdi.² Liviya yalpi ichki mahsulotining mutlaq maksimal qiymati o'n yil avval qayd etilgan bo'lsa, o'shanda u 92,54 milliard dollarga teng bo'lgan. Liviya yalpi ichki mahsulotining mutlaq minimal qiymati 2002 yilda qayd etilgan: o'shanda u 20,48 milliard dollarni tashkil etgan³. Liviya so'nggi o'n yil ichida YaIMning maksimal qiymatiga yetgan.

2-jadval.

Livianing 2022-yildagi tashqi savdo ko'rsatkichlari.

Indeks	Ma'nosi	Davr
<u>YaIMga nisbatan joriy balans</u>	23,3 %	2022
<u>Savdo balansi</u>	19135 LYD mln 3,919 mlrd dollar	2022
<u>Joriy balans</u>	62029 LYD mln 12,705 mlrd dollar	2022
<u>Ekspart</u>	39118 LYD mln 8,012 mlrd dollar	2022
<u>Import</u>	19982 LYD mln 4,093 mlrd dollar	2022

2019 yilda Liviyadagi umumiy turizm balansi YaIMning minus 7,2 foizini tashkil etdi. Bu ulush o'tgan yilga nisbatan pasayib, kuzatilgan vaqt oralig'ida qayd etilgan eng past darajaga yetdi.

Liviyadagi turizm, Liviyadagi fuqarolar urushidan qattiq zarar ko'rgan sanoat bo'lib, hozirda bu soha rivojlanmoqda. Urushdan oldin Liviyaga 2004 yilda 149 000 sayyoh tashrif buyurgan bo'lsa, 2007 yilda bu ko'rsatkich 180 000 ga ko'tarilgan bo'lsa-da, u rivojlana boshlagan. Mamlakat o'zining qadimgi yunon va rim xarobalari va Sahroi Kabir cho'l landshaftlari bilan mashhur.

Liviya 2017 yilga kelib 1,5 million sayyohni jalb qilishga qaratilgan yangi ishlanmalarga ega bo'lib, yiliga 10 million sayyohni tashkil etadi, shuningdek, Liviyaning dunyodagi asosiy va eng toza sayyohlik yo'nalishlaridan biriga aylantiradi.⁴ 2020-yilda Liviya faqat turizm sohasida 93,00 million AQSh dollari atrofida daromad keltirdi. Bu uning yalpi ichki mahsulotining 0,20 foiziga va Shimoliy Afrikadagi barcha xalqaro turizm tushumlarining taxminan 1 foiziga to'g'ri keladi.

Liviya haqiqatan ham tarixning barcha davrlarini o'z ichiga olgan arxeologik mo'jizalar bilan barakali bo'lib, tosh davridan to'g'ri jahon urushlarining zamonaviy dostonlarigacha, shu jumladan O'rta yer dengizidagi eng kichik plyajlar, ulkan qumtepalar va go'zal vohalar, palma va ko'llar. Xalqaro turistik tushumlar - bu xalqaro tashrif buyuruvchilarning xarajatlari, shu jumladan xalqaro tashish uchun milliy tashuvchilarga to'lovlar. Ushbu kvitansiyalar belgilangan mamlakatda olingan tovarlar yoki xizmatlar uchun oldindan to'langan boshqa har qanday boshqa to'lovlarni o'z ichiga oladi. Ma'lumotlar joriy AQSh dollarida.

² <https://www.sularu.com/vvp/LBY>

³ <https://take-profit.org/statistics/gdp/libya/>

- 2010 yil uchun Liviya turizm statistikasi 170 000 000.00 ni tashkil etdi , bu 2009 yilga nisbatan 6,92% ga ko'p .
- 2009 yil uchun Liviya turizmi statistikasi 159 000 000.00 ni tashkil etdi , bu 2008 yilga nisbatan 60,61% ga ko'p .
- 2008 yil uchun Liviya turizm statistikasi 99 000 000.00 ni tashkil etdi , bu 2007 yilga nisbatan 0% ga ko'p .
- 2007 yil uchun Liviya turizm statistikasi 99 000 000.00 ni tashkil etdi , bu 2006 yilga nisbatan 59,43% ga kamaydi .⁵

Liviyada 83 200 km ga yaqin yo'l mavjud bo'lib, ulardan 47 590 km asfaltlangan. ⁶ 1000 liviyalikdan 983 tasida mashina bor, bu Afrikadagi eng yuqori ko'rsatkichdir. Eng yaxshi yo'llar Tunisdagi Tripoli va Tunis o'rtasidagi qirg'oq bo'ylab ishlaydi .

Liviyada 1965 yildan beri temir yo'l ishlamayapti, oldingi barcha tor liniyalar demontaj qilingan. Yangi tarmoq uchun rejalar bir muncha vaqt davomida ishlab chiqilmoqda (2001-5 yillarda Sirte va Ras Ajdir, Tunis chegarasi o'rtasida yer ishlari boshlangan), va 2008 va 2009 yillarda turli xil shartnomalar tuzilgan va 1,435 ta qurilish ishlari boshlangan . mm (4 fut 8⁺ / 2 dyuym) standart temiryo'l qirg'oqqa parallel ravishda Tunis chegarasidan Ras Ajdirdan Tripoliga va Misrata, Sirte, Beng'ozi va Baydaga. Yana bir temir yo'l liniyasi Misratadan Sabhagacha bo'lgan minerallarga markazida o'tadi.

Liviya Trans-Afrika magistral tarmog'ida ikkita yo'nalishga ega , ammo hozirda faqat bittasi Qohira-Dakar avtomagistrali sifatida ishlaydi. Milliy havo transporti tizimi: Ro'yxatdan o'tgan aviatashuvchilar soni: 9 ta (2020-yil). Ro'yxatdan o'tgan aviatashuvchilar bo'yicha yillik yo'lovchilar oqimi 55 ta: 927 153 ta (2018-yil).

Xulosa va takliflar qilib shuni aytish mumkinki, Liviyadagi fuqarolar urushidan qattiq zarar ko'rgan sanoat bo'lib, hozirda bu soha rivojlanmoqda. Va shu o'rinda Liviya sayyohlarnini jalb qilishga qaratilgan yangi chora tadbirlarni ishlab chiqmoqda. Va buning natijasida 2020-yilda Liviya faqat turizm sohasida 93,00 million AQSh dollari atrofida daromad keltirdi.takliflar shukiy, Sanoat sohasini rivojlantirib,undan keyin turizm va xizmat ko'rsatish sohasini yaxshilash choralari ko'rsa davlat rivojlanish surati tezlashadi.

Turizm sohasini rivojlantirish ishlarini joylashtirish vositalari va Transport xizmatlarini yaxshilash bilan ham oshirish mumkin. Liviya iqtisodiyoti va turizm balansini meyyoriga keltirish va diqqatga sazovor joylarida rekanstruksiya ishlarini olib borish, hamda Tour kompaniyalar bilan hamkorliklarni oshirish , xorijiy investirlar bilan shartnomalar tuzish lozim. Aeraport, Avto parclar, Ijaraga avto xizmatlarni joriy qilinishi bilan ham Iqtisodiy balansni ko'tarish mumkin.

Foydalanilgan internet tarmoqlari:

1. https://www.temehu.com/responsible_travel/libyantourism.htm
2. Temehu turizm xizmatlari sayti
3. <https://en-academic.com/dic.nsf/enwiki/9577147>
4. Akademik ensklopediyalar sayti
5. <https://www.ijsrp.org/research-paper-0517/ijsrp-p6581.pdf>
6. Xalqaro ilmiy va tadqiqot nashrlari jurnali, 7-jild, 5-son, 2017-yil, may
7. <https://www.sularu.com/vvp/LBY>
8. <https://take-profit.org/statistics/countries/libya/>
9. <https://take-profit.org/statistics/gdp/libya/>
10. https://en.wikipedia.org/wiki/Transport_in_Libya
11. <https://www.macrotrends.net/countries/LBY/libya/tourism-statistics>
12. <https://www.macrotrends.net/countries/LBY/libya/tourism-statistics>

⁵ <https://www.macrotrends.net/countries/LBY/libya/tourism-statistics>

⁶ https://en.wikipedia.org/wiki/Transport_in_Libya

ILM FAN YANGILIKLARI KONFERENSIYASI

30-MAY

ANDIJON, 2024

13. https://www.researchgate.net/profile/Jacqueline-Passon?_tp=eyJjb250ZXh0Ijp7ImZpcnN0UGFnZSI6InB1YmxpY2F0aW9uIiwicGFnZSI6InB1YmxpY2F0aW9uIn19